YEŞİL SOL PARTİ
PARTİ PROGRAMI

I- DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE DURUM

Dünyada bugün gezegenin hemen her köşesine yayılmış çatışmalar ve kızışan bilek güreşleri aracılığıyla, zamana yayılmış üçüncü büyük paylaşım savaşı yaşanıyor. Yirminci yüzyılda özellikle Ortadoğu merkezli süren ve onlarca yıl boyunca bu şekilde devam eden vekâlet savaşları, artık çatışmanın tarafı olan güçlerin doğrudan karşı karşıya geldikleri ve yayılma olasılığı büyük çatışmalara dönüşüyor. Ortadoğu merkezli süregelen savaşlar, başta Avrupa ve Afrika olmak üzere dünyanın başka yerlerine yayılıyor.

Devam eden paylaşım ve etki alanı çatışmalarında emperyalist güçler ve onlara eklemlenmeye çalışan kimi devletler, kapitalizmin küresel imparatorluğunun bölgesel muhafızları şeklinde hareket ederek dünya çapında devam eden paylaşım savaşından kendileri lehine azami yarar sağlamak amacıyla saldırgan ve yayılmacı politikalar geliştiriyorlar.

Öte yandan yaygın olarak devam eden ekolojik kırım ve iklim krizi de bugüne kadar alışık olduğumuz toplumsal ve siyasi yapıyı, ekonomik ilişkileri ve bütün toplumsal dinamikleri temelden sarsıyor. Ekoloji mücadelesi, yeni koşulların şekillendirdiği bu yeni dünyanın bilinci içinde, toplumu geleceğe hazırlayan, bugünün faili olan kapitalist sistemi aşan doğru çözüm ve politikaları geliştirmek için bir rehber olmayı amaçlıyor.

Dünyada ekonomik, ekolojik, sosyal ve siyasal alanlarda devasa küresel sorunlar yaşanıyor. Ötekileştirilenlerin, sistemin dışına itilenlerin sayısı giderek artıyor. Ekolojik, ekonomik, sosyal ve siyasal sorunlar, kapitalizm koşullarında çözülmesi olanaksız bir yumağa dönüşüyor.

Diğer yandan bilimsel ve teknolojik gelişmeler yaşam döngüsünü daha iyi çözümlememizi ve anlamamızı sağlayacak olanaklar ortaya çıkarıyor. Günümüzde bu olanaklar tümüyle kapitalistlerin kar amacına ulaşmaları için kullanılıyor ve kapitalizm var oldukça bu devam edecek. Oysa bu olanakların toplumsal yarar için kullanılması halinde karşı karşıya olduğumuz krizleri aşabilmek, ekolojik ve demokratik, ihtiyaçların karşılanabildiği bir topluma ulaşabilmek mümkün olacak.

Bütün bunlar halkların özgürlük, eşitlik ve demokrasi taleplerini her zamankinden daha yaşamsal hale getiriyor, küresel ve bölgesel efendilere karşı mücadelenin önemini artırıyor. Dünyada hızla gelişen bu sosyal, ekonomik ve ekolojik konjonktür, bir değişimi ve dönüşümü halklar için bir ihtiyaç haline getiriyor; mağdur olan, ezilen ve sömürülen büyük çoğunluğun, mevcut durumu kendi lehlerine dönüştürmesi için bir fırsat oluşturuyor. Yaşanmakta olan her şey zihinlerde ***"başka bir dünya mümkün"*** umudunun yeniden yeşermesine olanak tanıyor. Hızlı, kalıcı ve kökten dönüştürücü bir değişim için toplumsal hareketler inşa etmenin ve siyasal alternatifler yaratmanın ne kadar büyük bir ihtiyaç olduğu her geçen gün biraz daha ortaya çıkıyor.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir yanda adalet, eşitlik, demokrasi, emek ve ekoloji alanında duyarlı siyasal güçler etkili olmaya başlarken, öte yanda faşist-aşırı sağ partilerin popülerlik kazanması ve ırkçılığın körüklenmesiyle, krize yönelik baskıcı ve ayrımcı çözüm önerileri toplum tabanında yankı buluyor, yeni bir siyasal ve toplumsal tehdit oluşturuyor.

Endüstriyel sistem, fosil yakıt bağımlılığı ve aşırı tüketimden kaynaklanan küresel ısınmanın yarattığı yaşamsal tehdit nedeniyle üzerinde yaşadığımız gezegen için vakit gittikçe daralıyor. İklim değişikliği ve ekolojik kriz nedeniyle insan uygarlığı çok derin bir tehlikeyle karşı karşıya bulunuyor. Yaşanan bu kriz nedeniyle ekonomik mülteciliğe iklim mülteciliği de ekleniyor.

Yeni Statüko, Yeni Efendi

Umudun ve karamsarlığın el ele yürüdüğü coğrafyalardan biri de Türkiye. Toplumun bir kesiminin değişim talebinin bir ifadesi olarak iktidara gelen, eski statüko ile yaşanan çatışmadan galip çıkan ve elde ettiği devlet gücünü kendi iktidarını sağlamlaştırmak için kullanan Adalet ve Kalkınma Partisi ve onun etrafında kümelenen siyasal blok, bugün devletin geleneksel kodlarının temsilcisi olarak statükonun yeni efendisi haline gelmiştir.

Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya kadar geniş bir nüfuz alanı içinde küresel kapitalizmin bölgesel bir gücü haline getirilmek istenen Türkiye'de siyasi irade, ekonomik olarak kapitalist küreselleşmeye eklemlenmiş olan ülkenin siyasal ve idari yapısını da yeni rolüne uygun olarak yeniden düzenliyor. Her türlü eleştiriye tahammülsüzlük, muhalefete yönelik baskılar ve medyaya yönelik tehditler, siyasal kültürün geçmişten bu yana süregelen demokrasi eksikliğiyle malul olduğunu gösteriyor.

Ekonomi alanında kapitalist küreselleşme, büyüme ve kalkınma mevcut sistemin temel dayanaklarını oluşturuyor. Ancak ekonomik büyüme toplumsallaşmıyor, adil bir paylaşım gerçekleşmiyor. Gelir dağılımında geçmişe göre rakamsal bir farklılaşma olsa da, eşitsizlik ve adaletsizlik azalmıyor.

Tahripkâr bir kapitalist kalkınma anlayışı doğal varlıkları ve çevreyi tehdit ediyor. Enerji kaynakları sermaye için hammadde olarak görülüyor, şirketlere ve sermayeye peşkeş çekilen doğal yaşam alanlarındaki ekosistem geri döndürülemez bir şekilde tahrip ediliyor. Kuraklık, sel baskınları, sıcak dalgaları ve orman yangınları gibi iklim felaketleri tarımsal üretimi ve su kaynaklarını etkileyerek insanlara olduğu kadar, ormanların ve doğal yaşam alanlarının tahrip olmasına yol açarak diğer canlılara da büyük zarar veriyor. Otoriter, militarist ve güvenlikçi yaklaşımların yeniden üretilmesi en temel toplumsal sorunları yeniden çözümsüz mecralara itiyor, yeni darboğazlar yaratıyor.

Kürt sorununda barışçıl, demokratik ve eşit yurttaşlık temeline dayanan adil çözüm olanakları kaybediliyor. İktidarlar değişse de Kürt sorununu bir güvenlik meselesi olarak algılayan ve askeri çözümler geliştiren anlayış, devlet politikası olarak değişmeden devam ediyor. Kürt siyasal ve toplumsal muhalefeti muhatap alınmıyor. Artan gerilim, çatışmaları ve bir bölge savaşını ciddi bir tehlike olarak gündeme getiriyor. Hükümet, Kürt sorununun çözümünde demokratikleşme yönünde adımlar atmıyor, Kürt halkının anayasal eşitlik, anadilinde eğitim, demokratik yerel yönetimler, yerinden yönetim ve özerklik gibi taleplerini reddediyor, demokratik siyaset kanallarını kapatmaya çalışıyor.

Yeni Bir Muhalefet Odağına İhtiyaç Var

İşçilerin, işsizlerin, emekçilerin, çiftçilerin, çevrecilerin, ekolojistlerin, kadınların, gençlerin, LGBT bireylerin ve bütün düzen muhaliflerinin ortak politik hattını örgütleyen; Kürt halkının, Alevilerin ve diğer tüm inanç ve etnik kimliklerin sorunlarından, ayrımcılık ve mağduriyet üreten her türlü politikadan kaynaklanan sorunlara kadar yükseltilen bütün talepleri ortaklaştıran, mücadeleyi birleştirerek geliştiren zeminler hazırlayan ve bu alanlar içinde bir öncelik hiyerarşisi gözetmeyen;

Kişilerin yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkarabilecekleri koşulların sağlandığı, çoğulcu, özgürlükçü, ekolojist, eşitlikçi ve dayanışmacı bir toplumsal yaşamı amaçlayan; yaşadığı hayatı ve geleceği sadece

dar bir iktisat penceresinden tanımlamayan; insanı sermaye, insan emeğini ve doğayı meta ve kaynak olarak gören kapitalizmi kabullenmeyen;

Piyasaların hayatımızdaki tahribatına son vermek isteyen; kalkınma, gelişme, ilerleme gibi kavram ve olguları itirazsız kabullenmeyip ***"ne için"***, ***"kimin için"*** diye sorgulayan; yaşamın her alanındaki iktidar ilişkilerine, her türlü ayrımcılık, sömürü ve tahakküme karşı çıkan;

Küresel sorunlar karşısında küresel dayanışma ve enternasyonalizmin önemine inanan; kapitalizmin bir kader değil, insanların gücü, isteği ve mücadelesiyle aşılabilir bir düzen olduğunu kapitalizme karşı mücadele ederek gösterecek;

Mevcut toplumsal, siyasal, ekolojik, ekonomik ve kültürel sorunlara yönelik emek, kimlik, yönetime katılım ve ekoloji alanlarını temel alan somut politikalar geliştirecek ve bunları yaşama geçirme iradesi gösterecek;

Çevre ve iklim adaletini, iktisadi adaleti, katılım adaletini ve tanınma adaletini savunan 4 Adalet anlayışını hayata geçirecek;

İnsandan, emekten ve doğadan yana bir muhalefet odağına ihtiyaç var. İçinde bulunduğumuz ekolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi krizin çözümü ancak insandan emekten ve doğadan yana yeni bir siyasi odağın inşa edilmesiyle mümkündür.

I- NE İSTİYORUZ?

Demokrasi ve Özgürlükler

Demokrasi ve özgürlükler Türkiye'de her zaman toplumsal mücadelelerin öncelikli konusu olmuştur. Gerek devlet yönetimindeki demokrasi ve özgürlük eksikliği, gerekse toplumun demokratik bir politik kültürden uzak olması bu mücadeleyi zorunlu kılıyor. Bir yanda milliyetçi, otoriter ve vesayetçi anlayışları topluma dayatan güçler, diğer yanda toplumsal yaşamın farklı alanlarında egemen olan muhafazakâr anlayışlar gündelik yaşamı derinden etkiliyor.Siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal alanlarda her iki yönelime karşı eş zamanlı mücadele etmeden, demokratik ve özgürlükçü bir toplum kurmak mümkün değildir.

Mevcut sistemi korumaya odaklı bu partiler ayrıca, bütün toplumsal ilişkilerin piyasa mantığı içinde kurulmasını öneren, adaletsizlik ve eşitsizlik üreten; ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel her türlü tahribatı insanlığın kaderi olarak gösteren kapitalist piyasa ideolojisinde ortaklaşıyorlar.

Egemen siyaset anlayışını sürdüren tüm bu partiler ayrıca, demokrasiyi, toplumsal katılım, tartışma ve müzakere içermeyen basit bir temsili demokrasiye indirgiyor, demokratik siyaset ve demokratik katılım olgularını tamamen dışlıyorlar.

Demokratik ve özgürlükçü bir politik odağın inşası ancak, demokrasiyi sandıkla sınırlamayan, yaşam alanlarını ve üretim sürecini de içeren her konuda, yerel/genel her seviyede karar süreçlerine ve mekanizmalarına katılımı, halkın bugününe ve geleceğine sahip çıkmasını, tepeden dayatılan kararlar yerine yerinde üretilen kararları ve bunu mümkün kılan şeffaflığı temel bir ilke olarak kabul etmekle mümkündür.

Demokratik ve özgürlükçü bir politik odak kapitalizmin yarattığı sosyal adaletsizlik ve eşitsizliklerden mağdur olanların dayanışmacı ve adil bir toplum arzusunu***; "etnik kimliği, kültürü, dili ve diniyle tek tip Türk milleti"*** dayatmalarına karşı **çoğul, farklılıkların eşit beraberliğine dayalı** bir toplumsal yaşam hedefini; yükselen muhafazakârlık ve cemaatçilik karşısında özgürlükçü ve demokratik bir toplum hedefini savunur ve bunun öncülüğünü yapar; yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesini, yerinden yönetim mekanizmalarının geliştirilmesini hedef edinir.

Yaşanabilir Bir Dünya

Eşitlik, özgürlük ve adalet için yapılan mücadele, ekoloji mücadelesinden ayrılamaz. Çevre ve iklim adaleti, sağlıklı suya ve gıdaya erişim hakkı, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, gelecek kuşakların ve nihayet doğanın hakları için verilen mücadele; yani yaşanabilir bir dünya ideali, yaşanabilir bir dünya ideali için yapılacak siyasetin temel eksenidir.

İklim krizi gezegendeki yaşamı tehdit eder boyutalar doğru gidiyor. Kuraklık, seller, fırtınalar, sıcak hava dalgaları ve diğer iklim felaketleri gittikçe yayılıyor. Büyümeye ve kalkınma odaklı kapitalist ekonomi politikaları sürdürüldükçe, sanayi ve enerji alanlarında fosil yakıt kullanımı devam ettikçe, giderek derinleşen iklim krizi geri döndürülemez bir şekilde gezegeni büyük bir yok oluşa doğru sürükleyecektir.

Bu kapitalist sistem değiştirilmediği sürece insanlığın ve diğer canlıların bugünü ve geleceği tehdit altındadır. Ekolojik sorunlar nedeniyle bugün yaşanan krizi durdurmak, mevcut sorunlara çözüm üretmek ve gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakabilmek için toplumsal mücadeleyi siyasal mücadeleyle, siyasal mücadeleyi ekoloji mücadelesiyle birleştirmek kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Aşırı enerji kullanımına dayanan, bu nedenle de fosil yakıtlara bağımlılık geliştiren, nitelik yerine niceliği, daha iyi, daha eşitlikçi bir yaşam yerine hastalıklı bir büyüme ve tüketim tutkusunu; ihtiyaçların karşılanması ve insanların özgürce kendini gerçekleştirmesi yerine sadece tüketme tutkusunu tatmin etmek için üretmeyi esas alan; dünya üzerindeki yaşamın korunması ve geliştirilmesi yerine, daha fazla kâr etmeyi, bunun için de doğayı ve insanları daha fazla sömürmeyi amaçlayan endüstriyel kapitalist sistemin yerine eşitlikçi, sosyal, özgürlükçü, adil ve ekolojik bir sistem kurmaktan, yani dünyayı yok etmekte olan bu sistemi değiştirmekten başka çare yok.

Eşitlik ve Adalet

Eşitlikçi, özgürlükçü, katılımcı, adil ve demokratik bir Türkiye kurmak için öncelikle toplumsal adalet anlayışının yeniden tanımlanması gerekmektedir. Liberal, devletçi, milliyetçi, muhafazakâr ve/veya cemaatçi parti ve akımların yapay çözümleri yerine, özgürlükçü, eşitlikçi, ekolojist ve demokrat bir siyasal hareketin benimsediği toplumsal adalet ilkesi, tüm toplumsal konularda yön verici ve düzenleyici başat ilkedir.

Sermayenin küreselleşmesi sürecinin yarattığı sosyal ve ekolojik tahribat ile onun sonucunda ortaya çıkan adaletsizlik, bugün toplumsal adalet ilke ve hedeflerine eskisinden çok daha büyük bir önem kazandırıyor. Özgürlük ve eşitlik, ancak adalet ilkeleriyle tamamlandığında demokratik toplumsal beraberliğin taşıyıcı öğeleri olurlar.

Toplumsal adalet hedefi, temelde dört alanda yeni talepler olarak okunmalıdır:

Birincisi, kapitalist sömürüyle, yoksullukla, gelir eşitsizliğiyle, işsizlikle ve bölgesel eşitsizlikle mücadeleyi hedefleyen **iktisadi adalet;**

İkincisi, herhangi bir etnik, dinsel ve cinsel farklı kimliğin dışlanmamasını garanti altına alan **tanınma adaleti;**

Üçüncüsü, siyasal alanın çoğulculuğunun önündeki yasal, fiili ve kültürel engellerle mücadele ederek, siyasal katılım eşitsizliğini ortadan kaldırmayı hedefleyen **katılım adaleti**;

Dördüncüsü ise kapitalist kalkınma ve büyüme anlayışının yarattığı doğa ve canlı yaşamının tahribatı, küresel iklim değişikliği ve ekosistemdeki yıkımlara karşı **çevre ve iklim adaletidir.**

Bu dört alandaki taleplerin karşılanmasında, ayrımcılığın tüm biçimlerini dışlayan, geçmiş adaletsizliklere karşı onarıcı bir hayat görüşü temel alınmalıdır. Çözüm önerileri, konuyla ilgili öznelerin, doğrudan ve eşitler üzerinden katılımıyla oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Türkiye'deki farklı halkların ve kültürlerin önce asimile edilmelerinin, daha sonra ise inkâr politikalarıyla yok sayılmalarının kabul edilebilir hiçbir yanı yoktur. Biz, Ülkede yaşayan her farklı etnik ve inanç grup, bütün yasal ve diğer uygulamalarda "anayasal yurttaşlık" çerçevesinde eşit yurttaş olarak kabul edilmeli, kimlikler ve kültürler anayasal güvence altına alınarak herhangi bir biçimde tartışma konusu yapılmamalı ve aşağılayıcı muameleye uğratılmamalıdır.

III- POLİTİKALARIMIZ

Kürt Sorunu ve Çözüm Yolları

Kürt sorununda çözümsüzlük politikaları hem Türkiye'nin demokratikleşmesinin önündeki en büyük engel olmayı sürdürüyor, hem de insanların kurban verildiği kanlı bir savaşın devam etmesine neden oluyor. Yıllardır süren bu savaşın sona erdirilmesi için hızlı sonuç alacak bir müzakere sürecinin işletilmesi, daha fazla can kaybının ve toplumsal hasarın önlenmesi için hayati önemdedir.

Sadece çatışmaları durdurmak Kürt sorununun çözümünü sağlamaz. Önemli olan Kürt halkının haklı taleplerinin demokratik ve sivil zeminde tartışılmasını ve karşılanmasını sağlamaktır.

Türkiye'de insanlar bürokratik ve ceberut devlet anlayışının karşısında demokratik ve sosyal, etkin kamu hizmeti veren, sınıfsal ve sosyal eşitsizliklere karşı mücadele eden yerel yönetimler talep ediyor. Bu

bağlamda, milliyetçilik, militarizm ve geleneksel devlet anlayışının diğer ideolojik referansları kurumlarıyla birlikte etkisiz kılınmalı, yerinden yönetim ve özerklik anlayışı uygulanabilecek tüm alanlarda hızla hayata geçirilmelidir. Bunun ilk ve acil adımı yerel yönetimlerin güçlendirilerek demokratikleştirilmesidir. Çok dilli kamu hizmetini de içeren yerinden yönetim uygulamaları siyasal katılımın yaygınlaşması için bir gerekliliktir.

Siyasal, demokratik ve kültürel haklarla, kendini geliştirme hakkı toplumun tümü için eksiksiz ve eşit olarak kullanılabilmeli, Türkiye'de yaşayan tüm yurttaşların anadillerini geliştirebilmesi için kamusal eğitim-öğretim olanakları sunulmalı, anadilinde eğitim talepleri karşılanmalıdır. Çatışma ortamının yarattığı güvensizliğin ve önyargıların giderilmesi için kültürlerarası etkileşimin yaygınlaşması önlemleri alınmalı, eşit koşullarda bir arada yaşama ortamı güçlendirilmelidir. Yıllardır devam eden ve on binlerce insanın hayatına mal olan çatışmalar askeri yöntemlerle değil, ancak diyalog ve müzakere yoluyla önlenebilir.

***

Anayasa, yasalar ve kurumlar 'gönüllü yurttaşlık' zeminini güçlendirecek; toplumdaki farklı dilleri, kültürleri ve kimlikleri güvence altına alacak eşitlikçi bir zemine uygun demokratik bir içeriğe kavuşturulmalıdır.

Bölgede yıllardır süren savaş, gerginlik ve çatışma ortamı sadece on binlerce insanın ölümüne, sosyal ve ekonomik sorunlara neden olmakla kalmamış, doğa üzerinde de yıkıcı ve silinmez izler bırakmıştır. İnsanların yaşadığı ve geçimini sağladığı topraklarda, köylerde, yaylalarda, dağlarda ve vadilerde silahlar tarafından açılan yaralar kapanmış, yanan ve yakılan ormanlar canlandırılmış değildir. Savaşın durdurulmasıyla birlikte ekosistemlere verilen zararın onarılması için de girişimde bulunulmalıdır.

Savaş ve çatışmaların neden olduğu ekolojik yıkımın bilançosu bağımsız uzmanlar tarafından çıkarılmalı, halkın uzaklaşmak zorunda kaldığı köylerine geri dönmesi, evleri ve malları tahrip edilenlerin zararlarının tazmin edilmesi sağlanmalı; hayvancılığın, tarımın ve diğer geleneksel geçim yollarının canlandırılması, mayınlı toprakların temizlenmesi, temizlenen toprakların ekolojik tarıma açılması, ekosisteme uygun ağaçlandırma çalışmalarıyla ormanların yeniden canlandırılması, sulak alanların rehabilitasyonu sağlanmalıdır.

Gelecek İçin Geçmişe Bakmak

Günümüzün neredeyse bütün önemli toplumsal sorunlarının kaynağında, Cumhuriyet'in kuruluşundan önce başlayan **"yukarıdan aşağıya dönüşüm"** sürecinin elitler tarafından büyük bir kibirle yürütülmesi yatıyor. Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde yaşanan büyük acılar, mağduriyetler ve hak gaspları kişilerin, ailenin veya çeşitli toplumsal grupların hafızasında yer etmiş, günlük yaşamda ve özel alanda rahatça dile getirilmiştir. Kamusal alanda ise açık inkâr ve çarpıtma tavrı giderek daha hâkim hale gelmiştir.

Türkiye'de bir arada yaşamanın en önemli koşulu, devlet ve onun desteklediği çevrelerce yürütülen bu inkâr ve çarpıtma politikalarına son verilmesi, bir toplumsal yüzleşmenin gerçekleştirilmesidir. Bu yüzleşme için en önemli adım, bu söylemi besleyen eğitim politikalarının ve içeriklerinin bir an önce değiştirilmesidir.

Tarihle yüzleşmenin asıl hedefi daha iyi bir gelecek inşa etmektir!

Azınlıklar

Homojen bir toplum inşa etmeye çalışan Türkiye Cumhuriyeti, Türk ve Sünni merkezli yeni bir ulus yaratmak için, belli bir grubun dışında kalan herkesi mümkünse asimile, değilse tasfiye edilmesi gereken 'öteki' olarak görmüştür. Bir avuç elitin tahayyül ettiği homojen toplumu inşa etmek için uygulanan politikaların mağduru olmayan toplumsal grup yoktur.

Özgürlükçü ve eşitlikçi bir siyasetin en önemli görevlerinden biri de acilen bu politikaları bertaraf etmek, bunun yol açtığı tahribatı gidermek ve barış içinde bir arada yaşamanın yasal, toplumsal ve siyasal ortamını sağlamaktır.

Azınlık kimliklerinin tanınması, eşit yurttaşlık temelinde birlikte yaşamanın şartlarının oluşması ve toplumsal barışın sağlanması için;

***

Kolektif kimlikler arasında varsayılan, ev sahipliği, asli unsur olma gibi argümanlara dayalı hiyerarşiye son verilmelidir.

Azınlıkların her türlü kolektif hakları kabul edilmeli ve bunun sürekliliğinin garantisi olarak, Anayasa'dan başlamak üzere tüm yasal ve idari düzenlemeler tamamlanmalıdır.

Yerinden yönetim anlayışıyla, her grubun kendi sorunlarını tanımlaması ve çözüm arayışında bulunması için karar ve tartışma süreçlerine tam ve koşulsuz katılımı garanti altına alınmalıdır.

Çözüm arayışında kolektif kimliklere özcü yaklaşımdan ve cemaatçi anlayıştan kaçınılmalı; birey ve bireysel hakların ihmal edilmemesi sağlanmalıdır.

İnanç, Vicdan ve Özgürlükçü Laiklik

Türkiye farklı inançların bir arada yaşadığı bir ülkedir. Ancak var olan anayasal ve idari yapı, toplumsal alışkanlıklar ve işleyişler bu farklı inanç ve kültür gruplarının eşitliğini sağlamaktan uzaktır.

Tüm dinî kimlik sorunlarının barış içinde kalıcı çözümünü, eşit yurttaş olma ilkesini merkeze koyarak kararlılıkla savunmak **özgürlükçü bir laiklik** anlayışını benimsemekle mümkün olabilir. Herhangi bir alanda azınlıkta olan din, inanç ve kültür gruplarına karşı toplumsal hayatta ortaya çıkan bastırma, sindirme ve dışlama yaklaşımına karşı kamusal güvenceler oluşturmak **özgürlükçü** bir yaklaşımın temel anlayışıdır.

Türkiye toplumunu oluşturan tüm kültürel ve dinsel kimliklere devletin eşit mesafede olması, farklı inanç ve geleneklere sahip olan yurttaşların bunları hiçbir baskıya maruz kalmadan yaşamalarını sağlamak demokratik yaşam açısından elzemdir. Ancak bu yaklaşım Türkiye'yi gerçek bir demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti haline getirebilir.

***

Özgürlükçü bir laiklik anlayışı çerçevesinde ve evrensel insan haklarına aykırı olmayacak her tür inanç, vicdan ve inanmama özgürlüğü kayıtsız şartsız güvence altına alınmalı; insanlar, ibadet, inanış, giyim ve yaşam tarzlarında serbestliğe sahip olmalı; hiç kimse farklılığından ötürü ayrıma tabi tutulmamalı ve aşağılayıcı muameleye uğratılmamalıdır.

Devlet bütün dinler, mezhepler ve inançlardan kendisini ayırmalı ve hepsiyle eşit uzaklıkta durmalı, kamu kaynaklarından eşitsiz ve özel teşvikte bulunmamalı, devlet işleri ile din işlerinin birbirinden ayrı tutulması özenle korunmalıdır.

Okullarda zorunlu olan din kültürü dersleri, kaldırılmalıdır.

Kamu hizmeti sunanlar, inanç ve kültürel kimliklerini gizlemek zorunda olmamalı; ancak bu kimliklerini kamu hizmeti alanlar karşısında bir baskı aracı olarak kullanmalarına da izin verilmemelidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bugünkü yapısı ve işleyişine son verilmelidir. Devletin tüm din ve inançlara eşit mesafede olması sağlanmalıdır.

Ayrımsız bir şekilde tüm ibadet mekânlarına eşit hukuki güvence sağlanmalıdır.

Türkiye toplumunda her yurttaşın, kendisini güven içinde hissetmesi, diğer kültürler ve kimlikler tarafından baskı altına alınmaması sağlanmalıdır.

Anayasa ve Demokratikleşme

Bugün Türkiye'de gerçek bir demokratikleşme için en acil ihtiyaç, 12 Eylül 1980 darbe döneminin ürünü olan ve yapılan onlarca değişikliğe rağmen hala otoriter, baskıcı ve yasakçı bir nitelik taşımaya devam eden Anayasa'nın temelden değiştirilmesi; özgürlükçü, eşitlikçi, katılımcı, ekolojik, sosyal ve demokratik, yeni bir Anayasa yapılmasıdır.

Demokratik, şeffaf ve sürekli katılıma açık bir yöntemle yazılmayan, bu doğrultuda herkes için ifade özgürlüğünü güvence altına alacak yasal düzenlemeleri yapmadan hazırlanacak bir anayasa toplumda ihtiyaç duyulan katılımcılığa yine cevap vermemiş olacaktır.

Ayrıca, Türkiye toplumunu kuşatan güvenlik devleti ideolojisinin etkisiz kılınması demokratikleşmenin olmazsa olmaz koşuludur.

***

Yeni anayasanın temeli eşitlik, özgürlük, barış ve doğayla uyum olmalıdır. Toplumun tüm kesimlerinin ve bireylerin temel hak ve özgürlükleri tanınmalı, bireyler ve topluluklar arasında eşitlik sağlanmalıdır. Hak

ve özgürlükler ***"genel ahlâk, millî güvenlik ve millî değerler"*** gibi muğlak ve sübjektif kavramlarla sınırlanmamalıdır.

Yeni anayasa, evrensel olarak kabul edilmiş insan haklarını ve uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış bireysel hakları ve emeğin haklarını çekincesiz içermelidir.

Yeni anayasada doğa bir hak öznesi olarak yer almalıdır. İnsanın doğanın efendisi değil, onun uyumlu bir parçası olduğu anlayışıyla dünya üzerindeki yaşamın bir bütün olarak algılandığı belirtilmeli, doğanın bir hammadde kaynağı olarak görülmesine son verilmeli ve hayvan hakları tam olarak tanınmalıdır.

Yaşam alanlarıyla ilgili olarak halkın, yerel karar alma mekanizmalarına katılımının güçlendirilmesi için yeni anayasa yerinden yönetimci bir anlayışı benimsemeli ve anayasada yurttaşların karar alma mekanizmalarına doğrudan ve etkin katılımını sağlayacak yöntemler/kurumlar geliştirilmelidir.

Anayasa değişikliğinin yanında kanun, kararname ve yönetmeliklerden milliyetçi, ırkçı ve ayrımcı önlemler hızla ayıklanmalıdır.

Toplumsal her alanda, örgütlenmenin önündeki tüm yasal ve bürokratik engeller kaldırılmalı,, uygulamada standartlaşma sağlanmalıdır. Kamu çalışanlarına siyasal yaşama aktif katılım hakkı tanınmalıdır.

Kadınlar lehine pozitif ayrımcılık ilkesinin Anayasa, siyasi partiler ve ilgili tüm yasalarda yer almalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının siyasal birliğinin ve toplumsal beraberliğinin harcının belli bir etnik veya bölgesel kimliğe, dile ya da dine indirgenmesine son verilmelidir.

Vesayet rejimi kalıntısı tüm kuruluşlar lağvedilmeli, askerlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde ahlaki ve vicdani normlar gözeten**, 'vicdani ret'** hakkı hukuksal güvence altına alınmalıdır.

Kamu alanında şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi gerçekten ve etkin biçimde hayata geçirilmeli, sivil toplum kuruluşlarının parlamento denetimi güçlendirilerek, denetimde toplumsal katılımın gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri alınmalıdır.

Hukuk sisteminde köklü bir reform yapılmalı ve yargı bağımsızlığı sağlanmalıdır. Yargının kamusal denetimini mümkün kılacak, böylece yargıyı topluma hesap verebilir hale getirecek demokratik yöntem ve mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Devlet içindeki örtülü, yasama denetimi dışına kaydırılmış olan tüm birimler lağvedilmeli. MİT ve benzeri istihbarat birimlerinin faaliyetleri Meclis denetimine açılmalı, örtülü ödenek kaldırılmalıdır.

Yerinden Yönetim ve Özerklik

Türkiye'nin iki yüz yıldır sırtında taşıdığı aşırı merkeziyetçi idari yapı, bölgesel eşitsizliklerin, etnik çatışmaların, doğa tahribatının ve ülkenin yönetilemez hale gelmesinin en önemli nedenleri arasındadır. İnsana yakın, tanınabilir, kolay yönetilebilir ve demokratik bir idari yapı siyasi olduğu kadar yönetsel açıdan da bir zorunluluktur.

Atanmışların seçilmişler, merkezdekilerin yereldekiler üzerindeki tahakkümü artıyor; merkezileşme eğilimi, otoriterleşme eğilimiyle el ele gidiyor.

Türkiye boyutlarında bir ülkenin tek merkezden yönetilmesi, merkezi eğilimlerin giderek artması erkin bir kişide toplanması, mevcut yerel yönetimlerin sadece belediyelerden ibaret olması, belediyelerin de merkezle mali ve siyasi kulluk ilişkisine hapsolması siyasi ve yönetsel açıdan yetersiz ve sakıncalıdır.

***

Kürt sorununun ve diğer tüm kimliğe dayalı çatışmaları çözmenin birinci kuralı, yerelin ve halkların kendi kendini yönetmesine imkân verecek idari ve siyasi bir yapıları oluşturmaktır. Ancak yerinden yönetim yöntemi sadece Kürt sorununun çözümü için önerilen, belli bir bölgeye özgü sınırlı bir çözüm olarak görülmemeli; bu anlayışla oluşturulan yapılar bütün Türkiye'de yönetimin iyileşmesi ve yerelleşmesi, yetkinin yerele azami ölçüde devrini esas almalıdır.

Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üzerindeki bütün çekinceler kaldırılarak buna uygun bir anayasal ve yasal yapı oluşturulmalıdır.

Bu dönüşümlerin gerçekleşmesi için devlet memurlarının seçilmiş yerel yönetim organları üzerindeki üstünlüğüne son verilmelidir.

Uluslararası Politika

Bugün Türkiye'nin dış politikası, Akdeniz, Ortadoğu ve Kafkasları içine alan, bu bölgedeki enerjiyi Batı'ya aktarmayı hedefleyen, bölgedeki enerji nakil hatlarının güvenliğini sağlamak için Türkiye'ye bölgesel güvenlik gücü olarak görev biçilmesini öngören emperyalist stratejiyle uyum halindedir. Bu strateji, sadece Türkiye değil, bütün bölge halkları için yeni yükler ve tehditler oluşturma potansiyeli taşıyor.

Avrupa Birliği, iktisadi ve sosyal açıdan liberal ve teknokratlar tarafından yönetilen seçkinci ve sermaye egemen bir karaktere sahiptir. Ancak özgürlükçü, eşitlikçi ve ekolojist bir siyasal hareket, Avrupa'nın, dayanışmanın egemen olduğu, sosyal ve ekolojik bir Avrupa'ya, yeşil ideallerin ve emeğin Avrupa'sına evrilmesi mücadelesine dahil olmalı, bu mücadeleleri sürdürenlerle uluslararası işbirliğini geliştirmelidir. Türkiye'nin AB'ye üyelik hedefinin, Ortadoğu ve Kafkaslara yönelik barış ve istikrar politikalarından asla ayrılmaması gerekir.

***

Türkiye'nin uluslararası saygınlığı bölgesel bir askeri güç olmaya değil, bir barış ve demokrasi odağı olmasıyla mümkün olur. Bu çerçevede hiçbir bölgesel vasi veya himayeci güç projesinin parçası olmadan, insan hakları, demokrasi ve ekoloji konularında duyarlı, müzakereci ve barışçı bir dış politika esas alınmalıdır. Aktif, yapıcı ve çok boyutlu bir dış politika ile bölgesel işbirliği girişimleri hayata geçirilmelidir.

Türkiye, komşularıyla, Kafkasya ve Ortadoğu ülkeleri ile olan ilişkilerini karşılıklı işbirliği ve barışçı dostluk politikaları çerçevesinde geliştirmeli, emperyalist politikaların bir aracı haline gelerek komşularına veya başka ülkelere yönelik saldırgan ve düşmanca politikalardan, mezhepçi anlayışlardan, müdahaleci ve nüfuz artırıcı tutumlardan kaçınmalıdır.

Kürdistan realitesi Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesinin vazgeçilmez bir unsurudur. Bu bağlamda Irak Kürdistan'ı ve Suriye Kürdistan'ı ile barışçı ilişkilerin geliştirilmesi Türkiye'nin bölge politikasında temel yaklaşımı olmalıdır.

On yıllardır kanayan Filistin yarasının kapanması için bağımsız Filistin Devleti'nin tanınması, İsrail Devleti'nin Siyonist ve ırkçı politikalarının karşısında halkların demokratik, eşit ve ortak geleceğine dayalı bir politika temel alınmalıdır.

Türkiye, bir barış gücü olmalıdır. Bu nedenle kendi topraklarındaki bütün askeri üslere ve çokuluslu askeri anlaşmalara karşı mücadele edilmelidir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Her insan doğduğu, hatta günümüzde anne karnında cinsiyeti öğrenildiği andan itibaren kendisini cinsiyet ilişkileri içerisinde buluyor.

Erkek egemen zihniyetle şekillenen politikalar doğayı da egemenliği altına alıyor. İnsanı doğa karşısında egemen bir güç olarak addediyor.

***

Siyaset, cinsiyetçi dilden, kadın bedenini araçsallaştıran söylemden arındırılmalı; üreme politikaları eşit konumdaki kadın ve erkek yurttaşların inisiyatifinde olacak şekilde toplumsal, politik, idari, kültürel gibi her türlü denetimin dışında bırakılmalıdır.

Hem kadın hem de erkeğin erkek egemen, heteroseksist, milliyetçi ve militarist rollerinin pekişmesinin en temel kurumlarından olan eğitim, cinsiyet ayrımcılığından arındırılmalıdır.

Kadın istihdamının önündeki en önemli engellerden biri olan ve kadına yüklenen bakım hizmetleri kamusallaştırılmalıdır.

Siyaset ve karar mercilerinde kadının temsil oranı hala oldukça düşük. Bu eşitsizliğin giderilmesi için hem atanan hem de seçilen kadrolara kota uygulaması getirilmelidir. Cinsiyetçi militarist şiddeti besleyen zorunlu askerlik hizmeti kaldırılmalı, vicdani ret hakkı yasal güvence altına alınmalıdır.

LGBT Politikaları

Türkiye'de Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans bireyler yasal güvenceden yoksun olarak yaşamaya devam ediyor. LGBT bireylere yönelik ayrımcılık, homofobi, transfobi ve şiddet ile nefret cinayetleri devam ediyor.

***

LGBT bireylerin hayatın hemen her alanında karşılaştıkları baskıya, şiddete ve ayrımcılığa karşı korunması ve yaşam haklarının güvence altına alınması, aynı zamanda LGBT bireylerin toplumsal yaşamın bütün demokratik süreçlerine aktif olarak katılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

İklim Krizi

Küresel ısınma ve iklim krizi yaşadığımız dünyayı ciddi bir şekilde etkiliyor. Buzulların beklenenden çok daha büyük bir hızla erimesi, seller, kasırgalar gibi iklim felaketleri yeryüzünün geleceğini tehdit ediyor. Türkiye de küresel ısınmadan en fazla etkilenmekte olan ülkelerden biri ve seller, kuruyan göller, su kaynaklarının yok olması, kuraklık ve tarımsal üretimde düşme gibi sonuçlarla karşı karşıya.

Kapitalizmin neden olduğu iklim felaketlerinin sonuçları ülkedeki yoksulları daha çok etkiliyor. Gelişmiş kapitalist ülkelerin yarattığı krizin bedelini az gelişmiş ve yoksul ülkelerde mülksüzleştirme ile yüz yüze bırakılan ve yerinden koparılma tehdidi altında yaşayan halklar bütün dünyanın iklim göçmenleri ödüyor.

İklim krizini durdurmak için gerekli politika değişikliklerini acilen yapmak bütün dünya ülkeleri gibi Türkiye'nin de görevidir.

***

Fosil yakıtlarla enerji üretimi sürdürülebilir değildir ve terk edilmek zorundadır. Türkiye'de yüksek enerji tüketimini bir gelişmişlik göstergesi olarak görmekten vazgeçilmeli, her alanda daha az enerji tüketiminin ve tasarrufun teşvik edilmelidir.

Sanayi yatırımları sera gazı salımları dikkate alınarak yönlendirilmelidir. Avrupa Birliği'nin yarattığı kirlilik nedeniyle yerel üretimini neredeyse imkânsız hale getirdiği çimento, kimyasal, vb. gibi kirli teknolojilere dayanan sektörlerde, başta ihracat amaçlı üretim yapan tesisler olmak üzere, sera gazı yoğun işletmeleri kapatılmalıdır.

Petrol yoğun ulaşım anlayışından vaz geçilmeli; bu çerçevede, şehirlerde raylı sistem ve bisiklet kullanımı teşvik edilmelidir.

Doğayı tahrip eden ve yerel halkın su üzerindeki denetimini kapitalist şirketlere devreden yatırımlar durdurulmalı, üreticilere modern sistemlere geçiş için teşvik ve krediler sağlanmalıdır.

İklim krizinin etkilerinin farklı bölgelerde farklı şekilde hissedileceği göz önüne alınırsa, uyum süreci için en etkili kurumların yerel kurumlar olacağı unutulmamalıdır. Bu kapsamda, yerel yönetimlere iklim krizi konusunda bilgi aktarılması sağlanmalıdır. Yerel yönetimler, şehir ve bölge planlama kapsamında yaptıkları Çevre Düzeni ve İmar Planlarını, iklim krizinin etkilerine uyum planları kapsamında yenilemelidir.

Enerji Politikaları

Dünyanın karşı karşıya olduğu en ağır sorun olan iklim krizi ve ekolojik yıkımın durdurulması için önce enerji politikaları güncellenmesine ihtiyaç var.

Sermaye için kazanç kapısı olarak görülmeyen, sürdürülebilir, doğayla barışık, yerinden yönetim anlayışına uygun ve toplumsal adalet ilkesi ile örtüşür enerji politikaları, ekolojik bir toplumsal hayat için kaçınılmazdır.

Fosil yakıtlara, nükleer enerjiye, ekolojik olmayan diğer enerji kaynaklarına dayanan tercihler yerine, hem enerjiyi verimli kullanmaya hem de güneş, rüzgar gibi temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayanan ve gerek duyduğu altyapı dönüşümü sayesinde ekonomiyi canlandıran ve istihdam yaratan bir enerji politikası zorunludur.

***

Enerji kaynakları üzerinde sermayenin ve kapitalist şirketlerin egemenliğine son verilmeli, enerji üretimi kamusal ve ekolojik politikalar çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.

Kömür ve petrolden mümkün olan en hızlı şekilde uzaklaşılmalıdır. Ulaşım politikası bireysel motorlu taşıtlara bağımlı olmaktan çıkarılmalı, petrol talebindeki artış durdurulmalı, kömüre verilen bütün teşvikler ve yeni termik santrallara verilen lisanslar iptal edilmeli; mevcut kömürlü termik santraller kademeli olarak kapatılmalıdır.

Dünyada payı azalan nükleer enerji bugün ağırlıklı olarak çevre, ekoloji, güvenlik ve demokrasi kaygısı taşımayan ülkelerin peşinden koşmaya devam ettiği eski moda bir anlayışın ürünüdür. Merkeziyetçi ve şeffaflıktan uzak bir şekilde dayatılan, yaygın toplumsal muhalefetin konusu olan nükleer enerji yatırımlarından vazgeçilmelidir.

Küçük ölçekli, merkezi olmayan üretim birimleri ve akıllı şebekelerle temel enerji kaynağı olarak rüzgâr ve güneş olmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalı; yenilenebilir kaynakların yaygın kullanımı için teşvik edici öncelikli alım garantili fiyatlar belirlenmelidir.

Elektrik enerjisinin üretimi, iletimi ve dağıtımı konusunda yerel yönetimlere yetki verilmelidir.

Kent Politikaları

Türkiye'de kentleşme, uygulanmakta olan sosyo-ekonomik politikalar doğrultusunda şekilleniyor. Cumhuriyet'in ilk yıllarında tek parti rejiminin ulus devlet yaratmasının bir aracı olarak kullanılan kentleşme süreçleri, 1950'li yıllarda çok partili rejimin siyasi çekişmeler ve liberalleşme odaklı ekonomik gelişme modeli ile emek gücünün organizasyonuna hizmet etmiştir. 1980'lerden sonra ise ithal ikameci ekonomi politikaları yerine ihracata öncelik veren neoliberal politikalara geçişle kent ve kentsel arazi, sermaye birikiminin bir aktörü haline geldi.

Şimdiye kadar uygulanan kentsel dönüşüm politikaları, kapitalist devlet odaklı, merkeziyetçi bir yapı ile örgütleniyor, sosyal ve ekolojik çevreyi ve kamusal alanı göz ardı ediyor.

Günümüzün kentleşme politikaları piyasanın ve sermayenin birikim süreçlerine uygun şekilleniyor. Kent ve kentsel arsa sermayenin yatırım aracı oluyor.

***

Depreme karşı dayanıklılık, çöküntü alanlarının rehabilitasyonu ve kentin suçtan kurtarılması gibi gerekçelerle meşrulaştırılmaya çalışılan soylulaştırma ve mutenalaştırma odaklı sürdürülmekte kentsel dönüşüm yerine, toplulukların ve kültürlerin, güvenle bir arada yaşamasını hedefleyen bir yeniden üretim, esas alınmalıdır

Dönüşüm süreçlerinde, kentsel rantın kamuya döneceği mekanizmaları oluşturulmalı, kentlerdeki değişim kamu yararı, çevre ve olası doğal afetler göz önünde bulundurularak yürütülmeli; sağlıklı yaşam alanları yaratacak 'yerinde dönüşüm' projeleri uygulanmalıdır.

Seyahat ve hareket olanağının önemli hale geldiği günümüz toplumunda ulaşım konusunda otomobile verilen önceliğin olumsuz sonuçları ortadadır. Sürdürülebilir ulaşım politikaları için, toplu ulaşım başta olmak üzere farklı ulaşım alternatifleri geliştirilmelidir.

Kentlerin, o kentleri oluşturan halklara, kentlilere ait olduğunu gözeten planlamalar geliştirilmeli, kentlerin çoğulcu bir yaklaşımla kültürleri ve kimlikleri bir araya getiren ve birbirini zenginleştiren potansiyeli açığa çıkarılmalı, kentleşme süreçleriyle bu çeşitlilik korunmalıdır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda ifade edildiği üzere halk meclisleri, yerel referandumlar ve halkın doğrudan katılımını sağlayan her türlü müzakere ve karar mekanizmasını hayata geçirilmelidir. Kentsel yerleşim kademelenmesine uygun olarak bölge, kent, mahalle ölçeğinde yerel meclisler kurulmalı ve bunlar yetkilendirilmelidir. Kent nüfusunun bütün bileşenlerinin süreçlere katıldığı, dezavantajlı grupların temsiline önceliğin verildiği bir yönetim anlayışı benimsenmelidir.

Kentsel yayılma, ulaşım ve enformasyon altyapısı, konut hakkı, tarihsel değerlerin ve çevrenin korunması gibi konular yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde kademelenmeye uygun bütünsellik ve dengeli bir ortaklık içinde düzenlenmeli; bölgesel ve mekânsal eşitsizlikleri ortadan kaldıracak önlemler geliştirilmelidir.

Gıda, Tarım ve Su Politikaları

Gıda hakkı tüm canlıların en temel yaşamsal hakları arasındadır. Dünya giderek ağırlaşan bir gıda krizi ile karşı karşıya. Açlık ve yoksulluk giderek artıyor. Bunun her şeyden önce kaynakların küresel ve toplumsal ölçekte eşit dağılmamasının ve adil olmayan ekonomik sistemin sonucu olduğu açıktır.

Veriler, tarımsal üretimin uzun zamandır gıda ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğunu gösteriyor. Yeterli gıda olmaması sadece üretim azlığından değil, aynı zamanda ekolojik olmayan üretim biçiminden ve tüketim toplumu alışkanlıklarından kaynaklanıyor.

Endüstriyel tarım ve hayvancılık iklim krizinin derinleşmesine neden olduğu, toprağı verimsizleştirdiği, ormansızlaşmayı ve doğal yaşam alanlarının tahribatını artırdığı, zararlı kimyasalların insan sağlığı üzerinde oluşturduğu tehdidi kaçınılmaz hale getirdiği için artık tercih edilebilir bir gıda üretim biçimi olmaktan çıkmıştır.

Öte yandan sadece yeterli gıdaya ulaşmak yeterli değildir. Bu gıdanın sağlıklı olması da şarttır. Aşırı tüketimi özendiren kâr odaklı gıda üretim biçimi kentlerde yaşayan milyonlarca insanı sağlıksız gıdaya mahkûm etmiştir.

***

Endüstriyel tarım yerine daha az enerji kullanan, sera gazı salımına neden olmayan, besin kaynaklarının bağımsızlığını esas alan, her bölgenin kendine özgü gıdaları üretme ve tüketme hakkına sahip olduğu, ekolojik ve yerel üretim biçimlerine dayanan, doğal tohumları ve su yollarını kullanılabilme özgürlüğünü esas alan, çiftçilik yapma hakkını ve onurlu bir yaşamı savunan düzenlemeler yapılmalıdır.

Tarım topraklarının, sanayi bölgesi, otoyol yapımı, kentsel yapılaşma ve biyoyakıt üretimi için kullanılmasının önüne geçilmeli, bu alanlarda öncelik gıda üretimi olmalıdır.

Tarım ilaçları ve kimyasal gübrelerle kirletilen, genetiğine müdahale edilen gıdalar yerine, değişen hava şartlarına ve hastalıklara dayanıklı hale gelmiş, kimyasal gübrelere-ilaçlara ihtiyaç duymayan yerel tohumlar ile üretim yapılması için ihtiyaç duyulan düzenlemeler yapılmalıdır.

Endüstriyel tarım üretimi artık kentlerin kaldıramayacağı kadar bir emek fazlasını kentlere göç etmeye zorluyor, üretici bireyleri sadece bağımlı tüketicilere dönüştürüyor. Kentler bu nedenle kaldıramayacakları kadar ağır ekolojik, ekonomik ve sosyal baskılar altında kalıyor. Küresel ısınma çağında, tarımsal üretimde daha fazla insan gücüne ihtiyaç duyulacaktır. Bu nedenle hem mevcut kırsal nüfusu koruyacak önlemler alınmalı, hem de isteyenler için gerektiğinde kentten kıra dönüşün çekici hale getirilmesi için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Suyun gelecek kuşaklar için korunması en önemli önceliktir. Su gıda üretimindeki en temel girdidir. Tarımda ihtiyaç duyulan su, doğal döngüsü bozulmadan, kimyasal gübre ve ilaçlarla kirletilmeden ve öncelikle o suyu kullanan yerel topluluklar tarafından kullanılmasına öncelik verilmelidir.

Su sadece insanlar için değil, her canlı için vazgeçilmez yaşamsal bir haktır. En temel insan haklarından biri olan suya erişim herkes için eşit olarak garanti altına alınmalı, suyun bir ekonomik kaynak ve şirketler tarafından alınıp satılan bir meta haline getirilmesi engellenmelidir.

Doğayı Koruma ve Ekoloji

Doğa, insan faaliyetleri nedeniyle, her türlü kirlenmeden, zehirli ve radyoaktif atıklardan zarar görmekten, yaşamsal bütünlüğünü, sağlıklı işleyişini tehdit edecek şekilde genetik yapısında bozulmalardan korunma hakkına sahiptir.

İnsan dâhil, doğanın bir parçası olan her varlığın hakları, canlı cansız öteki varlıkların haklarıyla sınırlıdır. Doğanın, yaşamsal döngülerini ve süreçlerini insan tarafından bozulmadan devam ettirme ve biyolojik kapasitesini yeniden oluşturma, bütünlüğünü, ilişkide olduğu diğer varlıklarla birlikte sürdürme hakkı vardır.

Doğa sadece yeşil ve orman demek değildir. Orman, sulak alan, bozkır, yarı çöl, deniz, nehir, tarım, yüksek dağ ekosistemleri aynı öneme sahiptir.

***

Su, tohum ve diğer doğal varlıklar birer kaynak olarak değil, Doğa'nın bir parçası ve onlara bağlı yaşayan tüm canlılara ait olarak görülmelidir.

Maden araması, enerji tesisleri, endüstriyel üretim, kitle turizmi, vb. her türlü beşeri-ekonomik faaliyetin yürütülmesi gereken bölgelerde ekonomik sürdürülebilirlik değil ekolojik sürdürülebilirlik öncelikli olmalıdır.

Doğanın korunmasına yönelik uluslararası sözleşmelerin imzalanması ve uygulanması için yasal ve kurumsal altyapının oluşturulmalıdır.

Endüstriyel tesislerin kurulması aşamasında istenen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporunun, bağımsız bilimsel kuruluşlarca yapılması, bu kuruluşların ve raporu hazırlayan uzmanların seçiminde tesisin yapılacağı yöre halkı, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri tarafından denetlenebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

ÇED'in yanı sıra endüstriyel projelerin yapılma aşamasında çok daha geniş kapsamlı Stratejik Çevre Değerlendirmesi Raporları hazırlanmalıdır.

Kırsal Yaşam Politikaları

Geçen yüzyılın ortalarından beri kendini seçeneksiz hale getiren klasik kalkınmacı uygulamalar, en fazla yıkımı kırsal alanlarda gerçekleştirdi. Her zaman ve her koşulda büyümeyi, kalabalıklaşmayı, yoğun fosil yakıt kullanımına bağlı merkezileşmeyi amaç edinen politikalar sonucunda kırsal yaşam büyük darbe aldı.

Şehir ve kırsal arasındaki ilişkiler çarpık hale geldi ve bundan hem şehirdeki hem de köydeki toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşam büyük zarar gördü. Türkiye'de ve dünyada kırsal bölgeler, ekolojik çöküşün en yoğun yaşandığı, doğal varlıkların kıyasıya sömürüldüğü, toplumsal yapı ve dinamiklerin yok edildiği, mülkiyet ilişkilerinin sürdürülemez hale geldiği yerler haline getirildi.

Kırsal alanlar, büyük işletmelerce sürdürülebilirlikten uzak, enerji-yoğun, merkezileştirici ve verimsiz yöntemlerle sömürülerek büyük şehirlerin doğal kaynak deposu olarak görülmeye başlandı.

Küresel kapitalizmin tarımsal alanda yarattığı yoksullaşma, kırsal nüfusun tüm dengelerini alt üst ediyor. Tarımla geçinen nüfusun sorunlarını artıran, geçim kaynaklarını kısıtlayan bu süreç, kırsal bölgelerdeki yoksulluğun da yükselmesine neden oluyor. Kırsal bölgelerdeki yoksullaşma süreci erkekleri ve kadınları farklı biçimlerde etkiliyor.

***

Kırsal yerleşim yerleri hammadde üretim alanları olarak değil, köyleri ve topluluklarıyla kendi sosyo-ekonomik ve kültürel dinamiklerine ve toplumsal yapılarına sahip insani ve ekolojik bölgeler olarak görülmelidir; köylerin ortadan kalkmasını önleyecek çeşitli koruma politikaları geliştirilmelidir.

Kırsalın büyük ölçüde kendi kendine yeterli olduğu, ekolojik, ekonomik ve toplumsal olarak sürdürülebilir ve sağlıklı bir şekilde işlemesi hedeflenmelidir.

Kırsal toplulukların topraklarını işlemelerini kolaylaştıracak kolektif bilgi ve dağıtım ağları kurulmalı üretimin iyileştirilmesi, ekonomik refahın artırılması, kültür ve yaşam biçimlerinin korunması esas alınmalıdır.

Ekonomi Politikaları

Geçen yüzyılın son çeyreğinden beri 'makbul iktisadi seçenek' olarak sunulan ve uygulanan neo-liberalizmin yarattığı toplumsal ve ekolojik tahribat artarken eşitsizlik büyüyor. Emeğin kendini koruyacağı araçlar, sendikal ve toplumsal örgütlenmeler zayıflıyor. Sermayenin küreselleşmesi muazzam bir sermaye birikimi yaratırken, ücretli çalışanlar daha güvencesiz çalışma koşullarına ve daha adaletsiz bir gelire maruz bırakılıyor. Mevcut küresel iktisadi sistemin yol açtığı ekolojik yıkım da en çok dar gelirli kesimi vuruyor.

Ekonomideki büyük sermaye gruplarının tahakkümü, çalışanları, toplumu ve tek tek bireyleri güç odaklarının baskıları karşısında daha korunaksız kılıyor, koruyucu yasal düzenlemeler ve sosyal politikalar terk ediliyor.

Toplum, insani ve toplumsal ihtiyaçların karşılanması için piyasaya muhtaç bırakılıyor. Bu çaresizlikten ancak katılıma, ortaklığa ve gönüllülüğe dayalı yeni bir seçenekle çıkılabilir.

Bugün az sayıda insanın, çok sayıda insanın hayatını etkileyecek kararları alabildiği çarpık bir siyasal ve ekonomik bir dünya düzeni var. İnsanların kendi hayatlarını etkileyecek kararlardan bu bir avuç insan tarafından dışlanması, içinde yaşadığımız düzenin dengesiz ve her an krizlere gebe olmasının da bir nedeni. Günümüzde sadece iktisadi büyümeye odaklanmış kapitalist ulus-devlet ekonomileri, yalnızca toplumsal eşitsizlik ve dengesizliklere değil, aynı zamanda ekolojik sorunlara da neden olarak ilerliyor.

Bu çarpıklıkları gidermenin bir yolu, toplumu, kendi geleceğini ilgilendiren önemli kararlara katacak, temel iktisadi politikalarda yönlendirici rol oynamasını sağlayacak; bu çerçevede piyasayı frenleyecek ve toplumun piyasayı kuşatmasını gerçekleştirecek mekanizmaların oluşturulması, toplumsal, ekonomik ve ekolojik açıdan sürdürülebilir yeni bir düzenin kurulmasıdır.

Küresel ekonomik sistem yalnızca ülkeler arası eşitsizlikler, ekonomik ve ekolojik dengesizlikler değil, aynı zamanda ülkeler içinde ve bölgeler arasında da benzer etkiler üretiyor ve bu sorunları yaygınlaştırarak genişliyor. Ancak küresel ekonomik süreçlerin yarattığı sorunların giderilmesi kapalı ekonomik yapılar oluşturmaktan değil, aksine bu süreçleri demokratik kılmaktan geçiyor.

Bugünün dünyasında "piyasa ekonomisi" toplumdaki eşitsizlikleri artıran bir işlev görüyor. Uygulanan vergi politikaları gelir dağılımı eşitsizliğini düzeltmek yerine daha da bozuyor. Kamu kaynaklarının halkın gerçek refahını artıracak alanlara harcanması, bu kaynakların adil ve gelir adaletsizliğini düzeltecek bir vergi sistemi ile toplanması ekonomik demokrasinin bir gereğidir.

***

Özel ve kamu işletmelerinin yönetimlerinde, bu işletmelerin çalışanlarının ve tüketicilerin temsilcilerinin de bulunduğu ve kararlara katıldığı düzenlemeler yapılmalı, siyasal ve iktisadi alanlardaki güç yoğunlaşması sınırlanmasını sağlanmalı, büyük sermaye gruplarının ekonomi ve siyasete istedikleri gibi yön vermeleri önlenmelidir.

Yereli güçlendiren ekonomi politikaları hayata geçirilmelidir.

İktisadi adalet ilkesinin gereği olarak gelir dağılımını düzelten kapsamlı bir vergi reformu yapılmalıdır.

Askeri harcamalar kısıtlanmalı ve bu kaynaklar eğitim, bilim, sağlık, kültür ve sanat politikaları için kullanılmalıdır.

Bir yurttaş hakkı olarak asgari insani gelir güvencesi uygulaması hayata geçirilmelidir.

Emeğin Örgütlenmesi ve Emekçilerin Hakları

Bütün işçilerin, emekçilerin ve ücretli çalışanların örgütlenme, grev ve toplu sözleşme gibi evrensel sendikal haklarını özgürce kullanmasına dayalı bir toplumsal yapı ve üretim süreci, aynı zamanda ekonominin insani ve toplumsal hedeflere tabi olduğu bir yapının gerçekleşmesinin koşullarını yaratır.

Emekçilerin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tahrip eden güvencesiz, kuralsız ve insani olmayan çalışma biçimlerine karşı üretim sürecinin insanileştirilmesi, isteyen herkesin bir iş edinme hakkına sahip olması, eşitlikçi bir siyasal hareketin temel hedefleri arasındadır.

Türkiye'de cinsiyete dayalı işbölümü devam ediyor, kadınlar çoğu sosyal güvence ve iş güvencesinden yoksun biçimde çalışıyor, ayrımcılığa uğruyor, çalışma yaşamının her alanında hem işçi olmaktan hem de kadın olmaktan kaynaklı çok çeşitli sorunlar yaşıyor. Dünyada ve ülkemizdeki sosyal ve iktisadi krizler kadınların sırtındaki yükü daha da ağırlaştırıyor. Emek piyasasına katılan kadınlar ise genellikle korunmasız istihdama yöneliyor.

***

Herkes örgütlenme, toplumsal ve ekonomik hak ve çıkarlarını kazanmak, korumak ve geliştirmek için sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakkına sahip olmalıdır.

Toplu eylem hakkı çalışanların ve çalışmayla ilgili haklara sahip olan toplumsal kesimlerin barışçı eylem hakkını, iş yavaşlatma, işi durdurma, dayanışma grevi, hak grevi ve genel grev hakkını da içermektedir. Bu konudaki mevzuat sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakkı kamu görevlileri, emekliler, işsizler, ev içi emekçileri, çiftçiler ve öğrenciler gibi toplumsal kesimleri de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

Toplu pazarlık hakkını çok düzeyli ve çoğulcu bir biçimde kullanabilmek amacıyla, toplu pazarlığın düzeyini ve içeriğini sınırlayan düzenlemeler kaldırılmalı, lokavt yasaklanmalıdır.

Sendikal hakların kullanımında uluslararası çalışma hukukunun temeli kabul edilen Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 ve 98 sayılı sözleşmeleri ile ILO denetim organlarının bu sözleşmelere ilişkin kararları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri ve AİHM kararları, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Sosyal Şartı ile Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ile Sosyal Haklar Avrupa Komitesi'nin kararları ve AB Temel Haklar Şartı asgari temel olarak kabul edilmelidir.

Başta Anayasa olmak üzere işçiler ve kamu görevlileri ile ilgili sendikal mevzuat uluslararası çalışma hukuku temelinde çalışanların temsilcileriyle birlikte yeniden ele alınmalı, tüm çalışanlar için geçerli olacak, güvenceli istihdamı esas alan, ortak demokratik bir çalışanlar yasası çıkarılmalıdır.

İş cinayetlerini engelleyecek yasal mevzuat geliştirilmeli, bu konudaki yasaların uygulanması sıkı bir denetime tabi tutulmalıdır.

Çalışma saatleri, ücretlere dokunulmadan azaltılmalıdır.

Kapitalizmin açtığı toplumsal yaralardan en çok etkilenen kesimlerin başında kadınlar, yaşlılar ve çocuklar olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, emek sürecindeki sorunlarla mücadelede toplumsal cinsiyete duyarlı yöntemler benimsenmelidir.

Emekçi kadınların iş gücü piyasasındaki özel konumları nedeniyle kadınların taleplerine duyarlı sosyal politikaların uygulamaya konulması, kadınların işgücüne katılımının önündeki engellerin kaldırılması, acilen çocuk, hasta ve yaşlı bakımının toplumsallaştırılması için gerekli çalışmaların yapılması, kadın işsizliği ve kadınların kayıt dışı istihdamı ile mücadele edilmesi, kadınların güvenceli istihdamını ve insanca koşullar içinde çalışmasını sağlayacak politikaların uygulanması, sosyal güvenliğin çalışan birey odaklı olmaktan çıkarılarak tüm vatandaşları kayıtsız koşulsuz kapsaması, çalışma yaşamında kadına yönelik her türlü ayrımcılığa, tacize ve şiddete son verilmesi, kadın ve erkekler arasındaki ücret farklılıkların yok edilmesi ve ücretlerin insanca yaşayacak bir seviyeye yükseltilmesi, kadınların sendikalaşmasının önündeki her türlü engelin kaldırılması, kadınların mesleki sağlığının korunması için etkin önlemler alınması ve yaşamın her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Toplum temelli, desteklenebilir, erişilebilir kaliteli çocuk bakım hizmetlerine yatırım yapılmalı ve işyerlerinde çocuk bakım yerleri ve olanakları yaratılmalıdır.

Sosyal Politikalar

Toplumsal korunma ve güçlendirme mekanizmalarını geliştirmek, refahı adil biçimde paylaştıracak yöntemleri hayata geçirmek, neoliberal politikalar karşısında ücretli çalışanların korunmasını esas alan politikalar üretmek özgürlükçü ve eşitlikçi bir siyasetin asli görevidir.

Sosyal olarak adil, demokratik ve sürdürülebilir bir toplum, ancak bütün vatandaşların uygun seviyede gelir elde etmeleri garanti edildiğinde mümkündür. O nedenle sosyal politika araçlarının Türkiye'deki eşitsizlikleri bütünlüklü bir çerçevede ele alması gereklidir.

Herkes toplumsal yaşama katılmak için gerekli kaynaklara erişmek, ihtiyaç duyduğu sosyal hizmetlerden yararlanmak, sosyal güvenceye sahip olmak ve Türkiye vatandaşı olarak kaliteli ve parasız sağlık ve eğitim, insanca barınma ve yurttaşlık geliri desteğine erişmek hakkına sahiptir. Bu da bu temel toplumsal ihtiyaç ve hakların kar gütmeyen kurumlar tarafından sunulmasını gerektirir.

Gelir dağılımı ve istihdam arasındaki ilişkinin yanında, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımdaki eşitsizlikler de hem gelir dağılımındaki bozukluktan kaynaklanıyor hem de bu dağılımdaki bozukluğu arttırıyor. Sosyal hakları gözeten bir demokrasinin asgari koşulları, giderek büyüyen yoksullukla mücadeleyle mümkündür.

***

Sosyal politikalar, hak temelli ve ihtiyaç odaklı yaklaşımlarla ele alınmalıdır.

Sosyal yardım sistemi herkese uygun bir gelir yaratmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmeli, sosyal yardımlar bir himmet değil, bir yurttaşlık hakkı olarak tanımlanmalıdır.

Sosyal haklar tanımlanırken sadece gelir seviyesi değil, cinsiyet, engellilik gibi ayrımcılığın tüm biçimleri ve bölgesel gelişme seviyesi de dikkate alınmalı; emekli maaşlarının insanca yaşamak için uygun seviyelere çekilmesi sağlanmalıdır.

Engelli Hakları

Ülkemizde engelliler ayrımcılığa uğruyor, toplumdan tecrit edilmiş bir şekilde yaşamlarını sürdürüyor, toplumsal yaşama katılmakta ve eşit bir yurttaş olarak yaşamlarını sürdürmekte güçlük çekiyorlar. Toplumun geneli tarafından da yardıma muhtaç, kendi başına yaşaması olanaksız bireyler olarak görünen engelliler, bu durumu toplumdaki baskının da etkisi ile içselleştirmiş durumdalar.

Engellilere yönelik ayrımcılığa karşı mücadele edilerek, engellilerin de eşit yurttaşlar olarak diğer vatandaşların sahip olduğu hakları elde etmelerini sağlamak hayati öneme sahiptir.

***

Engelli politikalarının geliştirilmesi için, tüm engelli kesimlerin ele alınması önemlidir. Tüm engellilerin toplumla tam olarak kaynaştırılması yönünde çalışmalar engelliler için olduğu kadar, engelli olmayanlara yönelik bir şekilde ele alınmalıdır.

Engelli bireylerin hakları anayasal güvence altına alınmalı; engellilerin diğer yurttaşlar ile aynı sosyal ve hukuki haklara sahip olmalarının yasal dayanaklarını oluşturulmalıdır.

Eğitim

Türkiye'de eğitim sistemi eleştirel düşünce ve fikri zenginliğin gelişimine katkı sunmaktan çok piyasaya iş gücü sağlamayı ve uysal vatandaşlar yetiştirmeyi hedefliyor. Eğitim sistemi, sınıfsal ve bölgesel dengesizlikleri derinleştiriyor, kültürel farklılıkları yok sayıyor.

Türkiye'de eğitim, kuşakların zihinsel olarak resmi ideolojiye, bedensel ve mesleki olarak da kapitalizmin mevcut üretim sistemine uygun bireyler haline getirilmesini hedefleyecek şekilde örgütlenmiştir. Bugünkü eğitimin açık ve örtük hedefleri bireyleri çok yönlü geliştirmeye değil, onları değiştirip dönüştürmeye ve mevcut sistem için "kullanılabilir" hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitimde mevcut sistemin dayandığı otoriter zihniyetin ve ezberci eğitim anlayışının yerine yaratıcılığın desteklendiği, insanların potansiyellerini ortaya çıkaran, demokrasinin, barışın, eşitlikçiliğin, toplumsal cinsiyet ve ekoloji duyarlığının ve tüm ayrımcılıklara karşı eleştirel yaklaşımın içselleştirildiği yeni bir anlayış gereklidir.

***

Eğitim, özgür düşüncenin ve bilimsel bilginin önündeki engellerin kalkmasını amaçlamalı, kültürel zenginliklerin gelişmesi, insanla doğanın denge içinde yaşadığı sürdürülebilir, ekolojik ve demokratik bir toplumsal sistemin kurulması için gerekli temellerin oluşumuna katkı sağlamalıdır.

Eğitimi metalaştıran, öğrenci ve velilerle eğitim kurumları arasındaki ilişkiyi ticarileştiren, kamusal bir hizmet olan eğitime erişim hakkında eşitsizliğe yol açan özelleşme ve ticarileşme süreci durdurulmalı,

eğitimin belli ideolojik ve dinsel dayatmaların odağı haline gelmesinin önüne geçecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Anadilinde, bilimsel ve özgürlükçü laiklik temelinde şekillenen eğitim hakkı koşulsuz olarak tanınmalı, eğitim alanındaki en büyük etnik ayrımcılığa son verilmelidir.

Tek bir din ve mezhep anlayışının dayatılması anlamına gelen zorunlu din derslerini kaldırılmalıdır.

Giderek yükselen muhafazakârlaşma dayatmasına karşı mücadele edilmeli, insan merkezli olmayan, doğanın tahribatına karşı duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri için eğitim hizmeti verenlerin de alanlarla birlikte kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Eğitimin kapsayıcılığı ve erişilebilirliği arttırılmalıdır. Bölgesel dengesizliklerin yoğun olduğu ülkemizde, bu eşitsizliklerin eğitim alanında da tezahür ettiği görülmeli ve giderilmesi için pozitif çalışmalar yapılmalıdır.

Kadınların eğitime erişimde karşılaştıkları özel engeller giderilmeli, kadınların erken çocukluk eğitiminden yüksek eğitime kadar uzanan süreçte kendilerine uygun eğitim hizmetlerine eşit erişimi için olanaklar oluşturulmalıdır.

Yaşam boyu öğrenme çerçevesinde biçimsel olmayan yöntemler, okul dışı faaliyetler, örgütlenmelere katılım yoluyla öğrenme, eleştirel düşünme okul ve üniversite öğreniminin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir.

Eğitimi, sadece mesleki yeterliliklerin geliştirilmesiyle sınırlandırılmamalı, her bireyin kendinin çok yönlü insani potansiyelini gerçekleştirmesi için kamu tarafından verilen bir destek hizmeti olarak da görülmelidir.

Eğitim alanındaki hak ve özgürlükleri genişleten uluslararası sözleşme ve belgeler Türkiye'de eğitim sisteminin yeniden yapılanmasında esas alınmalı, bu alanda, özellikle anadilinde eğitimle ilgili Türkiye'nin koyduğu çekinceler kaldırılmalıdır.

Üniversiteleri özgür ve özerk eğitim kurumları haline getirilmeli, vesayet kurumları kaldırılmalı; üniversite öğrencilerine parasız eğitim, ulaşım, beslenme ve barınma koşulları sağlanmalıdır.

Başta üniversiteler olmak üzere tüm eğitim kurumları polisten arındırılmalı, bütün güvenlikçi yaklaşımlara son verilmelidir.

Eğitim kurumlarının, ağlarının ve yerel yönetimlerin çoğulcu, özgür, cinsiyet eşitlikçi bir anlayışla çelişmeyecek şekilde kendi müfredatlarını ve kurallarını geliştirebilmesinin yolu açılmalıdır.

Öğretmen yetiştirme ve istihdam uygulamaları yeniden yapılandırılmalıdır.

Sağlık

Sadece hastalığın yokluğu olarak değil, bedensel, psikolojik ve sosyal iyilik hali olarak tanımlanan sağlığın korunması demokratik, eşitlikçi, ekolojik ve sosyal hakların geliştirildiği bir düzeni gerektiriyor. Politik bir mücadele olan halk sağlığının geliştirilmesi yoksullukla, fırsat eşitsizliğiyle ve çevre kirliliğiyle verilen mücadele ile iç içedir.

Kadınların toplumsal yaşama bütün hakları tanınmış olarak eşit katılımı garanti altına alınmadıkça, sağlıksız şartlardan en fazla etkilenen çocuklar yeterli bakımı almadıkça, tüm insanların sağlıklı barınma koşullarında yaşaması ve yeterli, dengeli ve gerçek gıdalarla beslenmesi sağlanmadıkça halk sağlığının geliştirilmesi mümkün değildir.

***

Sağlık sistemi, bütün politik ve toplumsal bağlantılarıyla birlikte öncelikle sağlığın korunması ve geliştirilmesini hedefleyecek şekilde planlanmalıdır.

Tüm toplumsal eşitsizliklerin ve ayrımcılıkların giderilmesi, sağlık hizmetlerinin herkesin erişimine açık hale getirilmesi devletin sorumluluğu haline getirilmelidir.

Sağlık yönetiminin merkezi yapısı ortadan kaldırılmalı, yerel ve erişilebilir bir hizmet altyapısı için yerel yönetimlerin sağlık hizmetlerinde daha etkin ve yetkin olmasını sağlanmalıdır.

Sağlık sektöründeki özelleştirme sürecini durdurulmalı, yerel kamusal sağlık birimleriyle kamu hastanelerinin devlet elinde yeniden yapılandırılması ve daha kaliteli hizmet vermesi sağlanmalıdır.

Kamu sağlık kurumlarının sağlık çalışanlarının ve hastaların katılımıyla, demokratik bir biçimde, devlet denetiminde, ama devlet baskısından uzak ve özerk bir şekilde idare edilmesi sağlanmalı, ancak bu gereklilik özelleştirme için bir ara basamak olarak kullanılmamalıdır.

Aile planlaması hizmetleri de kadın sağlığının ve kadınların özgürleşmesinin bir parçası olarak devlet eliyle verilmelidir. Kürtaj, kadınların kendi bedenleriyle ilgili denetim ve karar hakkının bir parçası olarak görülmeli ve isteyen kadınların kamu hastanelerinde bu hizmetten yararlanması sağlanmalıdır.

Sağlık emekçilerinin çalıştığı kurumların yönetsel olarak özerkleşmesi, sağlık hizmetlilerine ve sağlık personeline hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine yeterli kaynak ayrılması, toplumsal yararı gözeten ve güvenceli bir istihdam politikasının hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

Gençlik

Türkiye'de gençler yaşamın her alanında katılım ve eşitlik sorunu yaşıyor. Toplumsal hayatın gençler lehine yeniden kurulması gerekiyor. Gençler çalışma hayatına başlarken de eşitsizliklerle karşılaşıyor.

Bugün gençler sorunlarını gerontokrasinin egemen olduğu, hiyerarşik, bürokratik siyasi yapılarla çözemezler. Siyasal alanın gençlerin diğer yaş gruplarıyla eşit olarak, söz ve karar hakkına sahip oldukları bir zemin haline dönüştürülmesi eşitlikçi, özgürlükçü, demokrat bir siyasal hareketin en önemli hedeflerinden biridir.

***

Gençlerin **'tehlike', 'gelecek'** ya da **'taze işgücü'** olarak görülmesini engelleyecek ve toplumda 'genç' kimlikleriyle var olabilmelerinin önünü açacak bütünlüklü politikaların odak noktası gençlerin ihtiyaçları olmalıdır.

Kamu hizmetlerinin planlanmasında gençlerin toplumsal yaşama katılımını yalnızca 'piyasaya işgücü katılımı' biçiminde algılayan anlayış yerine, eşit yurttaşlar haline gelebilmeleri için, gençlerin sosyal alandaki ihtiyaçları gözetilmelidir.

Giderek ağır boyutlara ulaşan genç işsizliğinin azaltılması ve genç nüfus için nitelikli istihdam olanaklarının arttırılması, gençler lehine politikaların stratejik olarak oluşturulması öncelikli olarak ele alınmalıdır.

Gençlerin toplumsal eşitsizlik halini derinleştiren, çalışma hayatında ve tüm özel-kamusal alanlarda askerlik yapmış olma zorunluluğu kaldırılmalıdır.

Genç bireyleri 'deneyim ya da olgunluk' gibi kavramlar üzerinden karar alma süreçlerinden dışlayan zihniyetleri reddeden, toplumsal alanın hemen her yerinde dolaşımda olan yaş ve deneyim hiyerarşisini besleyen uygulamalara son verilmelidir.

Spor, gençlerin ehlileştirilmesi, **"terbiye edilmesi"** için bir araç olarak görülmemelidir.

Çocuk hakları

Çocuk, toplumda yaygın ve yerleşmiş kanaatin aksine, sadece **"korunması gereken varlık"** değil korunma, yaşama, gelişme, katılım hakkına sahip bir bireydir. Her çocuk, baskı ve sömürüden uzak, sağlıklı ve özgür bir gelişme ortamı içinde büyüme ve kendisini arzu ve ilgisi çerçevesinde geliştirme hakkına sahiptir. Bu konuda ebeveynler, devlet ve toplum çocuklarına karşı borçlu ve sorumludur.

Her çocuğun ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin eğitim başta olmak üzere tüm haklarının tanınması gereklidir. Hiçbir çocuk ana babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin üyelerinin durumları, faaliyetleri, düşünceleri veya inançları nedeniyle ayrıma veya cezaya tâbi tutulamaz.

Çocukların eğitiminde kendi kültürel kimliğinin özgün niteliklerinin dikkate alınması gerekir. Her çocuğun insani hak ve özgürlüklerin temeli olan yaşama hakkının tavizsiz savunucusu olarak çocukların savaş ve silahlı çatışmalardan uzak tutulması; hiçbir şekilde silahaltına alınmaması gerekir.

Devlet, çocuk haklarının korunması için etkin ve adil sosyal politikalar geliştirmekle yükümlüdür.

Yasama ve yargı organlarında, kamu ve özel eğitim ve sağlık kurumlarında, kamu ve özel sivil toplum kuruluşları ile medyada çocukların korunma, yaşama, gelişme, katılım ve güvenlik hakkının ve çocukların yüksek yararının gözetilmesi vazgeçilmezdir.

Çocukları ilgilendiren bütün politika ve faaliyetlerde çocuğun yararı ve haklarının gözetilmesi temel ilkedir.

Tüm yaşayan ve gelecekte doğacak çocuklar, kendi ömürleri süresince, ihtiyaçlarını giderebilmek ve insani gelişimlerini sürdürebilmek için bugünkü yetişkinlerle -en azından- aynı doğal, çevresel maddi imkânlara sahip olma hakkına sahiptirler.

Ülkedeki kültürel çeşitliliğe bağlı olarak yerellerdeki insani gelişimin hızlandırılması için yerel yönetimlerin okullar açabilmesi ve farklı bir dil kullanıyorlarsa, kendi dillerini ve özgün kültürel değerlerini öğretebilmesi; bunu sağlamak için kendi yayınlarını bastırabilmesi çocukların haklarıdır.

Çeşitli nedenlerle korunmaya ve özel bakıma muhtaç çocukların bakım ve eğitimi tüm toplumunun sorumluluğundadır. Bu çerçevede devlet ve kamu sektörü daha fazla görev üstlenmelidir. Ayrıca yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin de bu konuda sorumluluk ve görev üstlenmesi önemlidir.

***

Türkiye'nin altında imzası bulunan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (ÇHS); Çocuk Hakları Bildirgesi'ni; En Kötü Biçimdeki Çocuk İşçiliğini Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme'yi; İstihdama Asgari Yaşla ilgili 138 Sayılı İLO Sözleşmesi'ni: Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ü; Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kuralları'nı (Bejing Kuralları); Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nı (Havana Kuralları); Mültecilerin Durumuna Dair Sözleşme'yi; Hapis Dışı Önlemlerle İlgili Birleşmiş Milletler Asgari Kuralları (Tokyo Kuralları) temel metinler olarak kabul edilmelidir.

Tüm çocukların eğitim, sağlık, barış içinde güvenli bir yaşam gibi temel hakları konusunda duyarlı olmayı ve çocuk işçiliği, sokak çocukları, çocuk istismarı, çocuk pornografisi, aile içi ve dışı şiddet, çocuk mahkûmlar gibi çocukların mağduriyetiyle sonuçlanan toplumsal sorunlarla yasal ve toplumsal düzeyde mücadele etmek, bu konulardaki toplumsal duyarlılığın artması için gerekli faaliyetlerde bulunmak temel yaklaşım olmalıdır.

Türkiye'nin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) çocukların anadillerinde iletişim kanallarına ulaşma, kültürel kimliklerine ve dillerine saygısının gelişmesi ve anadillerinde konuşma hakkını düzenleyen 17., 29. ve 30. maddelerine koyduğu çekinceler kaldırılmalıdır.

Çocuklar, özel hayatlarının ve bedenlerinin, ticari ve benzeri çeşitli amaçlar için ve/veya küçük düşürücü ve onur kırıcı şekilde afişe edilmesine ya da medyada görüntülenmesine karşı korunmalıdır.

Cinsiyet, toplumsal statü, dil, din ve etnisite farkı gözetmeden, bütün çocuklara ne koşul altında olursa olsun, zihinsel ve bedensel gelişimleri için gerekli asgari ölçüde boş zaman ve bu boş zamanı değerlendirebilecekleri, yaşıtlarıyla sosyalleşebilecekler, oyun, spor, eğlence ve kültürel etkinlik imkânları sağlanmalıdır.

Kültür ve Sanat

Türkiye'de kültür-sanat politikaları bugüne kadar pasifleştirme, sindirme ve etkisiz hale getirme politikaları olarak uygulandı. Devlet ***"sanat milli manevi değerlerimize, milletin hassasiyetlerine ters düşmemelidir"*** diyen bir milliyetçi muhafazakâr anlayışı dayatıyor.

***

Kültürel etkinliklerde ve sanatta engellemelere ve sansüre son verecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Siyasi amaçlı her türlü idari ön denetime son verilmeli, sanatçıların ve sanat kurumlarının özerkliğine müdahale edilmemelidir.

Sanatın ve sanatçının kamu kaynaklarından eşit bir biçimde yararlanması için gerekli önlemleri alınmalıdır.

Kamu kurumlarında çalışan sanatçıların çalışma koşulları iyileştirilmeli, bu kurumların yönetimlerinde görev almaları sağlanmalıdır. Yerel yönetimlere ve sivil toplum örgütlerine sanatsal etkinlikler için her türlü desteği verilmelidir.

Sanat eğitimi çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Hayvan Hakları

İnsan ile hayvan arasındaki eşitsiz ilişki evcilleştirme ile başlamıştır. İnsan dünyanın efendisi değil, doğanın bir parçası ve diğerleri arasında bir türdür. Hayvanlar da insanlar gibi algılar, hisseder, acı çeker ve bir bilince sahiptir. Hayvanlar da insanlar gibi etiğin ve hukukun kapsamındadır ve insanlar kendi haklarını savunamayan hayvanların da haklarını savunmakla yükümlüdür.

***

Hayvanlara karşı her türlü şiddet, zulüm ve işkence reddedilmelidir.

İnsanlara ahlaki ve hukuki olarak tanınan haklardan hayvanların da yararlanması için mücadele edilmelidir.

Hayvan haklarının ihlal edilmesine neden olan asıl sorunun türcülük olduğu unutulmadan, insanın hayvan üzerinde tüm sömürü ve tahakkümünün kaldırılması hedeflenmelidir.

Hayvanlar, doğal yaşamlarına uygun şekilde yaşayabilmeli, kâr ve eğlence amacıyla hayvanlara rahatsızlık verilmesi ve işkence edilmesine son verilmeli, hayvan sirkleri, yunus parkları, hayvanat bahçeleri, sportif avcılık gibi insanların zevki için hayvanları ölüme ve esarete mahkûm eden kurum ve uygulamalar yasaklanmalıdır.

Hayvan hakları açısından da vejetaryen ve vegan beslenme saygı duyulması gereken bir haktır.

Hayvanlar ister tıbbi, ister kozmetik amaçlı olsun deneylerde kullanılmamalı, alternatif yöntemler teşvik edilmelidir.

Kötü muamele durumunda hayvanların şikâyet olanağı bulunmaması gerçeğinden hareketle, kurulacak bir hayvan hakları denetleme birimi ile hayvanlarla ilişkili tüm kurumlardaki uygulamaların yasa ve yönetmeliklere uygunluğu denetlenmelidir.

Teknoloji Politikaları

Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler yaşamın tüm alanlarını dönüştürüyor. Siyaset de bu alanların başında geliyor. Siyasal mücadele giderek daha fazla dijitalleşiyor.

Bilişim teknolojileri sayesinde bilginin ve bilgi transferinin ekonomik ağırlığı her geçen gün artıyor. Kitle üretimine dayalı imalat yöntemleri devam etmekle birlikte; artı değerin oluşturulmasında bilginin ve yaratıcılığın payı tarihteki en yüksek seviyesindedir ve giderek artıyor. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde fikri eserlere dayalı ekonomi katlanarak büyüyor.

Bilişim teknolojileri sayesinde düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlamak her zamankinden daha zor ve anlamsız hale geliyor. Demokrasinin en temel ilkesi olan düşünce ve ifade özgürlüğünü garanti altına almak için verilen mücadelede kullanılacak en önemli araçlar yine bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar arasından çıkıyor.

Kapitalizmin sömürü düzeninin en açık biçimde ortaya çıktığı alanlardan birisi de budur. Bir yandan fikri ve yaratıcı ürünleri yok pahasına ele geçiren, diğer yandan bu ürünlerden yararlanmaya yasal sınırlamalar getirerek fahiş karlar elde edilmesini sağlayan kapitalist sistem nedeniyle hem üretenler hem de bu ürünleri kullananlar yoğun bir sömürüyle karşı karşıya kalıyor.

Salgın hastalıkları engelleyecek ilaçların, açlığı engelleyecek gıda maddelerinin üretimini; kültürel ürünlerin yaygınlaşmasını marka, patent ve fikri mülkiyet yasaları ile engelleyen bugünkü sistem yaratıcı düşüncenin gelişmesini değil engellenmesi sonucunu doğuruyor.

Başkalarının yarattığı ürünleri izinsiz olarak kamunun kullanımına açanlar çeşitli yollardan elde ettikleri gelirlerle yaratıcı emek sahipleri ve kullanıcılar üzerinde bir başka sömürü daha gerçekleştiriyor. Öte yandan bireylerin kişisel verileri kendi iradeleri dışında bir meta haline getirilerek kar sistemine ekleniyor.

Bu süreç yeni fikirlerin, ürünlerin ve yaratıcılığın önünde büyük bir engel oluşturduğu gibi kapitalist sistem nedeniyle erişilemez hale getirilen ürünlerin topluma erişilir kılınması da suç haline geliyor.

Kapitalizm bütün teknolojik gelişmeleri karları arttırmak için olduğu kadar toplumu kontrol etmek için de kullanıyor. Gelişen teknolojiler tam bir "Denetim Devleti" modelinin uygulanmasına olanak sağlıyor. İnsanların düşünceleri ve davranışları daha eylemeden önce denetim altına alınmak isteniyor.

***

Düşünsel üretim ve yaratıcılığın korunması ile kamusal yararlanma arasındaki hassas denge korunmalıdır.

Bilginin kolektif katkıyla üretilmesini kolaylaştıracak ve bu şekilde üretilen bilgiye özgürce erişimi sağlayacak yasal ve ekonomik destekler sağlanmalıdır.

Ne amaçla olursa olsun kişisel verilerin gizliliği ihlal edilmemeli, bireylerin anonim olma hakkı mutlaka korunmalıdır.

Bilgi toplumu, özgürlük, çoğulculuk ve şeffaflık üstüne kurulmalıdır. Bilginin özgürce üretilip paylaşılabilmesi için ifade özgürlüğü tavizsiz savunulurken, bu alanın desteklenmesi için kamu kaynakları sağlayacak, fikri mülkiyet hakları alanında reformlar yapılmalıdır.

Spor

Günümüzde, endüstriyel kapitalist sistemin metalaştırıcı etkisiyle spor, profesyonelleşme ve boş zaman aktivitesi olarak kesin çizgilerle ayrılıyor. İzleyici ve sporcu arasındaki keskin ayrım, sporun mübadele üzerinden tanımlanmasına yol açıyor. Spor, piyasa değerlerinin hüküm sürdüğü, ticarileşme ve kar hırsının hâkim olduğu, piyasa ilişkilerinin bir parçası olan rekabetin her şeyin önüne geçtiği bir alan haline geliyor.

Profesyonelleşme dışında kalan hiç bir sportif faaliyete yer bırakmayan bu anlayış, spordaki amatör ruhu yok ederek, insanları seyircilik üzerinden edilgen kılıyor ve spor müsabakalarını alınır-satılır bir faaliyet olarak sunuyor. Spor kulüpleri teker teker şirketleşiyor, taraftarlık piyasa ile bütünleşmiş bir şekilde arz-talep dengesi vasıtasıyla ticari faaliyete doğru evriliyor.

Sporun endüstriyelleşmesi ile birlikte kâr fetişizminin spora hâkim olması, rekabet ideolojisini müsabakaların belirleyeni haline getiriyor. Sadece sonuca odaklı bir faaliyet haline gelen spor, şike, doping gibi eylemleri sıradanlaştırıyor, kazanmayı sporcu sağlığının ve spor etiğinin üzerinde bir konuma yerleştiriyor.

Bu süreçte yerellik yok oluyor, büyük şehirlerin büyük bütçelere sahip takımları, futbolun hem formunu, hem de içeriğini belirlemeye başlıyor. Öte yandan, futbol ve diğer spor dallarının ayrılmaz bir parçası olan tribünler, ırkçı, milliyetçi, cinsiyetçi, homofobik ve transfobik bir kültürün taşıyıcısı ve yeniden üreticisi haline geliyor.

***

Tüm bu olgulardan hareketle, endüstriyel spora karşı piyasa ilişkilerinden bağımsız bir sportif alternatifi oluşturma çabalarını desteklemek ve profesyonelleşmenin karşısında durmak, spor politikalarında temel yönelim haline gelmelidir

Spor müsabakalarının içeriğine sirayet etmiş ırkçı, militarist, milliyetçi, cinsiyetçi, homofobik ve transfobik yaklaşımlara karşı ve sporcu emeğinin güvence altına alınması için mücadele edilmelidir.

Emekli ve Yaşlı Hakları

Emeklilerin ve yaşlıların insanca yaşama hakkının gerçekleşmesi için ekonomik, demokratik, hukuksal ve sosyal haklarının korunup geliştirilmesi; ulusal gelir içindeki paylarının arttırılması mücadelesi son derece önemlidir. Emekli ve yaşlı örgütlenmeleri, sendika ve dernekleri emeklilik yaşının belirlenmesi, emeklilik koşullarının ve haklarının geliştirilmesinde söz sahibi olmalıdır.

Emekliler ve yaşlı bireyler, sömürüden, fiziksel ya da zihinsel istismardan, şiddet ve ayrımcılıktan uzak tutulmalı, itibar görmeli, güven içinde yaşamalıdır.

Yaşlı yoksulluğuna karşı mücadele edilmeli, emekli ve yaşlıların güven içinde yaşlanmaları sağlanmalıdır. İstedikleri takdirde gelir getirici bir işte çalışabilmeli ya da toplumdaki diğer gelir getirici faaliyetlerden yararlanabilmelidirler.

Emekli ve yaşlı bireyler; beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve her türlü sağlık hizmetinden yararlanmak için yeterli imkâna ve hakka sahip olmalıdır.

Emekliler toplumla ilişkilerini sürdürebilmeli, ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere dâhil olabilmeli, bilgi ve becerilerini genç kuşaklarla paylaşabilmelidirler.

Eşitlik esasına dayalı ve ayrımcılığın olmadığı, bütün yaş gruplarını kapsayan bir toplum hedefi, insan temel hak ve özgürlüklerinin herkes tarafından kullanılması anlayışıyla bir bütünlük içindedir. Emekli ve yaşlı bireylerin hakları da bu kapsamda ele alınmalıdır.

Emeklilerin ve yaşlıların, insanca ve güvenli bir ortamda, sosyal ve zihinsel yönden desteklenecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri, koruma ve rehabilitasyon hizmeti alabilecekleri uygun kurumsal bakım modellerinden ve kamusal hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Bir huzurevi ya da rehabilitasyon merkezinde yaşamaları durumunda; ihtiyaçlarına, inançlarına, onurlarına, özel yaşamlarına ve bu konulardaki kararlarına tam olarak saygı gösterilecek bir ortam oluşturulmalıdır.